

PLÁTNO SMÍCHU A ZAPOMNĚNÍ:

kolektivní paměť a reprezentace státního socialismu v české kinematografii

V disertační práci se zabývám otázkou, jak se kinematografické reprezentace vztahují ke kolektivní paměti státního socialismu v České republice, respektive v Československu. V práci řeším nejprve teoretický problém, zda-li je vhodné subžánr historických filmů studovat jako typ vědění odpovídající historii, nebo sociální paměti. Tvrdím, že důležitý není rozdíl v médiu reprezentace, ale ve způsobech utváření vědění o minulosti. Přestože mohou existovat „historiofotické“, tedy historiografické filmy, běžnou produkci dlouhých hraných filmů je vhodné studovat jako sociologický problém z hlediska kolektivní paměti. Zatímco historie představuje druh vědění utvářených poměrně jednoznačně vymezenou sociální skupinou, kolektivní paměť vzniká b bezpočtu sociálních lokací.

Nemožnost hovořit o obsahu určité paměti bez analýzy sociálních charakteristik skupiny, jež ji vytváří, vyžadovala, abych se zabýval českými filmaři pomocí teorie sociálních polí Pierra Bourdieuho. Tato perspektiva umožňuje sledovat konflikt mezi úsilím některých filmařů o uměleckou autonomii na straně jedné a politikou či ekonomikou na straně druhé. Jejich celkové postavení ve společnosti se pak symbolicky pozvedává díky statusu intelektuálů, který se čeští filmaři mohou díky úzkým vazbám na literaturu a divadlo a vzhledem ke své roli v předchozím režimu v některých případech nárokovat. Zdůrazňování umělecké autonomie a kulturního dědictví v současnosti by bylo nemyslitelné bez předchozí státně-socialistické organizace kinematografie.

Další část disertace se zabývá samotnými reprezentacemi státně-socialistické minulosti v české kinematografii. Zvolený přístup se vyhýbá interpretaci filmového díla, a namísto toho usiluje především o popis pozice, jež tyto reprezentace zaujmají v kontextu kinematografické tvorby. Korpus adekvátních filmů byl sestaven pomocí tematického kritéria. Jeho určujícími

znaky jsou disproporcionální uznání ze strany publika i filmové kritiky. Korpus je dále popsán ve větších detailech. Důležitými milníky v jeho dynamice jsou druhá polovina devadesátých let, kdy nejen v rámci korpusu, ale v celé kinematografii dominovaly hořké komedie, a dále období zhruba po roce 2007, kdy se začínají konzistentně objevovat žánrově závažnější reprezentace.

Závěrečná diskuse se věnuje právě problému žánrů. Obhajuji v ní užitečnost konceptu žánru pro sociologii kultury a demonstruji toto pojetí na pokusem o vysvětlení úspěchu komedií v reprezentaci období státního socialismu. Vzhledem k nižší klasifikaci komedií v žánrových hierarchiích se jedná o vhodný žánr, jímž mohou nacionální intelektuálové oslovovat širší publikum. Komedie a humor v dějinách českého nacionalismu zaujímaly dlouhodobě významnou pozici, a z toho důvodu je jejich využití k reprezentaci politického tématu, jaké představuje státně-socialistická minulost, symbolicky adekvátní. Stoupající odmítání tohoto postupu ze strany filmové kritiky však naznačuje, že post-socialistická kinematografie již nezaujímá natolik politicky relevantní pozici, jako v předchozím režimu. Kinematografická kolektivní paměť však nadále působí jako relativně autonomní místo paměti, navzdory souběhu české historiografie a oficiální paměti.